

ONTMASKERD

Sunterklaas of Sunneklaas is een traditie waarbij, zoals gekscherend wordt beweerd, de mannen op Ameland de baas zijn, in tegenstelling tot de rest van het jaar.

Vier december staat in het teken van de kinderen en op vijf december zijn de volwassenen aan de beurt. Vrouwen en minderjarigen dienen die avond binnen te blijven. Mannen gaan onherkenbaar de straat op en trekken in groepen over het eiland, uitgerust met stokken en runderhoorns. Zij bezoeken vrouwen in de daarvoor bestemde 'open huisjes', waarbij wordt gedanst en door de mannen toneelstukjes worden opgevoerd.

Sunneklaas zou voortkomen uit Germaanse gebruiken en was bedoeld om tijdens de donkere wintermaanden de boze geesten te verjagen en de zon te laten terugkeren. Een andere verklaring voor de Sunneklaastraditie stamt uit de walvisvaart. Mannen van het eiland die na lange tijd terugkeerden naar huis, troffen daar onafhankelijke vrouwen aan die gewend waren zelf de boel draaiende te houden en het reilen en zeilen te bepalen. Het door mannen opgevoerde spektakel van gewapend met stokken de straat op gaan moest het opnieuw opeisen van het eiland en de plaats aan het hoofd van het gezin uitbeelden.

Op den duur drukte ook de verering van Sint Nicolaas, beschermheilige van de armen en zeelui, kindervriend én huwelijksmakelaar, een stempel op het heidense feest.

De verplichtingen op het land en op zee, evenals de afstanden tussen de dorpen in het oosten en het westen, maakten het niet gemakkelijk om

een levenspartner te vinden. Het jaarlijkse Sunneklaasfeest in december werd de perfecte gelegenheid voor huwbare jongens en meisjes om elkaar te ontmoeten.

Zo evolueerde de viering tot het feest van vandaag de dag. Mannen trekken onherkenbaar en in groepen naar buiten, onderwerpen elkaar aan proeven en krachtmetingen en proberen van rivaliserende groepen te raden wie er achter de vermommingen schuilgaan. Het doel is om de identiteit zo lang mogelijk geheim te houden.

Wat de precieze herkomst van het feest ook is, over drie dingen is men eensgezind: Het is het hoogtepunt van het jaar. Het Amelandse feest is het ruigste van alle varianten op de Waddeneilanden. Buitenstaanders dienen te worden geweerd.

Proloog

April 2024

Al een tijdlang heeft ze doelloos van de ene naar de andere zender gezapt en ze zou de hoop op iets interessants hebben opgegeven en naar bed zijn gegaan, als er niet onverwacht een akelig vertrouwd beeld op de buis was verschenen. Haar lichaam verkramp, net zoals het vroeger op die bewuste avond deed.

Niet in staat om haar blik af te wenden of van zender te switchen, moet ze toezien hoe het reisprogramma op tv haar jeugd tot leven wekt. Ze vloekt hardop.

Het eiland. De vuurtoren, de kuststrook, die haar ooit het grootst mogelijke gevoel van vrijheid schonk. De lieflijke dorps-tuintjes, de haven, de winkels en restaurants... En dan, alsof de duivel het zo heeft bedacht, zijn gezicht. Misselijkheid komt opzetten en ze voelt het bloed uit haar gezicht wegtrekken. Hij is het absoluut, ze zou nooit hebben gedacht dat hij na al die jaren nog zo zou lijken op de jonge man van vroeger. Natuurlijk draagt zijn gezicht de sporen van de tijd, maar de persoon die ze kende schemert er duidelijk in door. Zelfs zij, die toch bepaald niet objectief is, moet toegeven dat hij er niet slecht uitziet. Hij is goed gekleed, heeft een frisse, gezonde kleur en kijkt glimlachend in de camera.

Er knapt iets binnen in haar, iets wat met de jaren geheeld was, waarop zich een korst en vervolgens een litteken had genesteld. Ze staat op van de bank en beent naar het raam. Ingespannen tuurt ze

naar buiten, terwijl ze haar ademhalingsoefeningen doet. Dit keer biedt het haar geen soelaas.

Als ze naar de keuken loopt om een glas water te pakken, vangt ze in de spiegel boven de schoorsteenmantel haar reflectie op. Als vanzelf beginnen haar hersenen de balans op te maken.

Ze ziet er goed uit, heeft haar leven op de rit en zit het grootste deel van de tijd prima in haar vel. Dat is heel wat waard, god weet dat dit lange tijd anders is geweest, en het zal haar verdomme niet gebeuren dat ze weer in een zwart gat valt, alleen maar omdat ze net een ongelukkige zender uitkoos op televisie.

In de keuken bedenkt ze zich en pakt in plaats van water een fles wijn uit de koelkast. Terwijl ze een moment later het volle glas aan haar mond zet, blijven haar gedachten alle kanten op razen.

Hij is doorgegaan met zijn leven, alsof er niets is gebeurd. De eilandgemeenschap heeft hem niet veroordeeld, hoewel het ook heel goed mogelijk is dat de mensen niets weten van wat er destijds is voorgevallen. Hij is een van de paradepaardjes van Ameland, daarom werd hij ook geïnterviewd. Een succesvolle ondernemer met drie goedlopende zaken.

Ze had gedacht dat ze alles achter zich had gelaten. Dat wat ze net op het scherm zag definitief tot het verleden behoorde, iets wat ze gemakkelijk van zich afschudde wanneer het haar soms opzocht.

Het ging goed met haar, dat was voldoende. Ze was echter niet bedacht op de mokerslag toen ze zag dat hij het prima voor elkaar had, veel beter dan zij. Met haar verstand wist ze natuurlijk dat de wereld gewoon doordraaide, maar toch was voor haar gevoel Ameland en alles wat daarbij hoorde een spookachtig stilleven geworden vanaf het moment dat zij er was weggegaan.

‘Shit...’ Ruw vegen haar handen langs haar wangen, hoewel deze nog gewoon droog zijn.

Ik laat het los. De mantra die haar in het verleden heeft geholpen wil nu totaal niet landen. Ze neemt nog maar een slokje wijn en ineens maakt het vertrouwde aanzicht van haar woonkamer plaats

voor dat van een donkere schuur. De geur van vers zweet dringt zich aan haar op, de twijfel en verontrusting op het gezicht van een andere jongen, aan wie ze al jaren niet heeft gedacht. Het onrustige gesnuif van koeien.

Ze rent naar de wc en laat zich op haar knieën vallen. Hoe duidelijker het verleden zich in haar hoofd laat gelden, des te heviger haar lichaam zich van haar maaginhoud wil ontdoen. Tegen de tijd dat het klaar is en ze duizelig naar het wc-papier reikt, is de mantra van vroeger vervangen door een hardnekkige gedachte waarvan ze weet dat die zal blijven hangen. Als een irritant aanhoudend deuntje op een vastgelopen cd.

Ik moet terug.

Silke

'Dat zit er weer op.' Met een tevreden glimlach wuift haar vader nog een laatste keer naar een van de toeristen. Silke kijkt naar zijn gezicht. De lijnen die van zijn neus naar zijn mondhoeken lopen, de vele rode adertjes op zijn gebruinde wangen. Een gezicht dat is aangetast door de elementen. Letterlijk verweerd, zoals haar moeder altijd zegt.

'Het was een heel fijne tocht,' had de meest fitte toerist van de groep hen gecompimenteerd. Ze kwamen allemaal van de vaste wal. Wadlopen is niet iets wat Amelanders zelf veel doen, maar haar vader leeft voor deze tochten. Zijn eigen vader was ook een ervaren wadloopgids en hoewel hij zijn zonen er niet echt voor heeft kunnen interesseren, maakt zijn dochter het ruimschoots goed.

'Ik heb echt met bewondering staan kijken.' Een andere toerist had zich tot haar gewend. *'Wat een conditie heb jij, meis. Hoe oud ben je?'*
'Zeventien.'

'Dan zal je deze tochten algauw kunnen gaan leiden. Kan paps achteroverleunen.'

Haar vader had lachend zijn hoofd geschud. Als het zou kunnen zou hij op zijn tachtigste nog meegaan.

Goede wadloopgidsen worden onderschat, toeristen schijnen nooit echt te beseffen hoe gevaarlijk deze tochten zijn. Hoe gemakkelijk je kan verdwalen, achterblijven, overmand kan worden door de kou. Nog niet zo lang geleden waren er drie gezinnen verdwaald, van wie er twee kinderen waren omgekomen. Het is van cruciaal belang dat je

precies weet wat je doet wanneer je op het wad bent. Haar vader heeft haar niet alleen alles geleerd over de getijden, maar ook over de natuur in het algemeen. Ze kan aan de stand van de zon zien hoe laat het is, bepalen wanneer er storm op komt is en ze legt de lange tochten van kinds af aan met gemak af.

In haar vroegste herinnering loopt ze met haar vader door het helmgras in de duinen.

‘Kijk, Sil,’ zegt hij, ‘nu wordt de natuur wakker.’

Voor haar ogen is de horizon langzaam aan het verkleuren, van een zacht oranje naar een overweldigend felroze. Een buizerd zweeft over het landschap en zo nu en dan ziet ze ook een konijn wegschieten als zij en haar vader naderen. Het komt haar voor als een magisch schouwspel; de dageraad die met zijn betovering de wereld tot leven wekt.

‘Dit zal wel een van de laatste grote groepen zijn geweest,’ merkt ze op, als ze naar de parkeerplaats lopen. Haar vader moet haar gelijk geven, het is al halfnovember. In de zomer zijn er altijd wel groepen die zich aan de oversteek wagen, maar in de wintermaanden, wanneer het wad in een bevroren poolzee verandert, is er een stuk minder animo.

‘Zij de stad, wij het wad,’ mompelt haar vader dan, die evengoed gaat lopen. Voor Silke wordt ieder jaar de aanvankelijke opluchting dat het eiland weer alleen van de eilanders is, verdreven door een groeiende onrust naarmate de winter vordert. Een gevoel van beklemming, omdat de donkere dagen maar voortduren en ze alleen maar dezelfde gezichten ziet. Elke vorm van vermaak grijpt ze gedurende die tijd met beide handen aan.

Een prettige spanning breidt zich uit in haar buik als ze denkt aan het op handen zijnde feest waar iedereen reikhalzend naar uitkijkt.

Een feest uitsluitend voor de Amelanders, waar men geen pottenkijkers bij wil hebben. Maar ook voor Amelanders gelden bepaalde spelregels, die aan de vaste wal de nodige wenkbrauwen doen fronsen en hun eilandgemeenschap een barbaars imago geven.

Vanuit Buren, waar de auto van haar vader geparkeerd staat, rijden ze naar hun eigen dorp Hollum, met zijn eeuwenoude huizen.

Huizen van walvisvaarders die later boer werden, zoals haar eigen vader nu is. Huishoudens die moeten aanpoten; waar dieren moeten worden verzorgd, moestuinen en gewassen bijgewerkt, stallen uitgemest en onderhouden.

Van de drie kinderen van haar ouders is Silke degene die het hardste werkt. Ze mag dan de jongste zijn, haar verantwoordelijkheidsgevoel is groter dan dat van haar broers, die flierefluitend door het leven gaan. Zij heeft nooit voor problemen gezorgd, is altijd de trouwe hulp van haar ouders geweest. Toch is ze van plan om met Sunneklaas iets te gaan doen waar haar ouders beslist niet achter staan, iets wat haar in de problemen kan brengen.

'Nee, Sil,' had haar broer Thijs gezegd. 'Dat durf ik niet aan met jou.'

'Waarom niet? Waarom wel met iemand anders en niet met mij? Je weet dat ik sterk ben, dat ik tegen een stootje kan en net zo snel ben als jullie.'

'Dat is waar, maar... Ik vind het echt geen goed idee. Wat als het fout gaat?'

'Het gaat niet fout.' Ze had hem vastberaden aangekeken. 'Als we alles goed voorbereiden, gaat het niet fout. Ik wil dit al zo lang. Je moet toch kunnen begrijpen dat ik het ook een keer wil meemaken, dat zou jij toch ook willen?'

'Ja, maar ik ben...'

'Een jongen. Nou en?'

Hij lachte ongemakkelijk. 'Dat zijn de regels.'

'Alsof jij je altijd aan de regels houdt.'

Zijn ogen ontweken de hare. 'Kom op, Sil. Ik wil gewoon geen gedoe.'

Maar hij had niet zo standvastig geklonken als toen ze dit voor de eerste keer opperde. Daarna had ze haar pijlen op haar broer Michiel gericht. Ook hij bleek niet gemakkelijk om te praten, maar toch heeft ze nog goede hoop.

Bij het uitstappen glimlacht haar vader haar toe, waardoor haar

schuldgevoel even de kop opsteekt. Hij zou fel van leer trekken als hij het wist, haar wijzen op incidenten uit het verleden waarbij de dingen behoorlijk uit de hand liepen.

Ze wordt zenuwachtig als ze eraan denkt, maar is vastbesloten te proberen haar plan door te zetten. In het gezelschap van Thijs, Michiel en hun vrienden kan haar onmogelijk wat gebeuren.

Ze telt nu al de dagen af tot vijf december.

Charlie

Met haar ogen dicht geniet Charlie van de ochtendzon op haar gezicht en de wind die met haar haren speelt. In haar motorbootje vaart ze over de Loosdrechtse Plassen, eerst met een behoorlijke vaart, daarna rustiger om de bewoners van de woonboten niet te hinderen. Het is halfzeven in de ochtend en ze ziet nog niemand anders op het water. Thuis is Siem vast en zeker nog in diepe slaap. Als hij niet moet werken slaapt hij graag uit tot een uur of negen. Bij het aanmeren van de boot neemt ze zich voor uitgebreid te gaan douchen en dan naar de bakker te gaan om verse broodjes en croissantjes te halen, zodat ze voor een lekker ontbijt kan zorgen. Zoals altijd wanneer ze een van Siems cadeaus heeft verpatst, krijgt ze de neiging iets liefs te doen, zich ervan te verzekeren dat hij niets zal vermoeden.

Dit keer was het een gouden ketting met dito hart eraan, absoluut niet haar smaak. Het had even gekost om een goedkope replica te vinden die voldoende op het origineel leek, maar het was gelukt en het gouden collier was snel genoeg verkocht. Het had haar ruim vijftienhonderd euro opgeleverd, een mooie toevoeging aan haar voorraad. Haar appeltje voor de dorst.

Net wanneer ze de sleutels van zijn appartement uit haar tas pakt, gaat haar telefoon.

‘Hoi schat.’

‘Charlie.’ Siem klinkt zo afgemeten dat ze meteen vreest dat hij het weet van het sieraad.